Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (fjärde avdelningen)

den 7 september 2016 *

”Överklagande — Konkurrensbegränsande samverkan — Artikel 101 FEUF — Artikel 53 i avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet av den 2 maj 1992 — Europeiska marknaden för bilglas — Avtal om uppdelning av marknader och utbyte av kommersiellt känslig information — Böter — 2006 års riktlinjer för beräkning av böter — Punkt 13 — Försäljningsvärde — Förordning (EG) nr 1/2003 — Artikel 23.2 andra stycket — Det föreskrivna taket för böterna — Växelkurs vid beräkningen av taket för böterna — Bötesbeloppet — Obegränsad behörighet — Enproduktsföretag — Proportionalitet — Likabehandling”

I mål C-101/15 P,

angående ett överklagande enligt artikel 56 i stadgan för Europeiska unionens domstol, som ingavs den 27 februari 2015,

**Pilkington Group Ltd**, Lathom (Förenade kungariket),

**Pilkington Automotive Ltd**, Lathom,

**Pilkington Automotive Deutschland GmbH**, Witten (Tyskland),

**Pilkington Holding GmbH**, Gelsenkirchen (Tyskland),

**Pilkington Italia SpA**, San Salvo (Italien),

företrädda av S. Wisking och K. Fountoukakos-Kyriakakos, solicitors, samt av C. Puech Baron, avocat,

klagande,

i vilket den andra parten är:

**Europeiska kommissionen**, företrädd av A. Biolan, M. Kellerbauer och H. Leupold, samtliga i egenskap av ombud,

svarande i första instans,

meddelar

DOMSTOLEN (fjärde avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden T. von Danwitz samt domarna C. Lycourgos, E. Juhász, C. Vajda och K. Jürimäe (referent),

* Rättegångsspråk: engelska.

generaladvokat: J. Kokott,

justitiesekreterare: förste handläggaren L. Hewlett,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 2 mars 2016,

och efter att den 14 april 2016 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

## Dom

1 Pilkington Group Ltd, Pilkington Automotive Ltd, Pilkington Automotive Deutschland GmbH, Pilkington Holding GmbH och Pilkington Italia SpA har yrkat att domstolen ska upphäva den dom som Europeiska unionens tribunal meddelade den 17 december 2014, Pilkington Group m.fl./kommissionen (T-72/09, ej publicerad, EU:T:2014:1094) (nedan kallad den överklagade domen), genom vilken tribunalen ogillade klagandenas talan om, i första hand, ogiltigförklaring av kommissionens beslut K(2008) 6815 slutlig av den 12 november 2008 om ett förfarande enligt artikel 81 [EG] och artikel 53 i EES-avtalet (ärende COMP/39.125 – Bilglas), i dess ändrade lydelse enligt kommissionens beslut K(2009) 863 slutlig av den 11 februari 2009 och enligt kommissionens beslut C(2013) 1119 final av den 28 februari 2013 (nedan kallat det omtvistade beslutet), i den mån det avser klagandena och, i andra hand, ogiltigförklaring av artikel 2 i beslutet, i den del klagandena åläggs böter samt, i tredje hand, nedsättning av böterna.

### Tillämpliga bestämmelser

*Förordning (EG) nr 1/2003*

2 Artikel 23 i rådets förordning (EG) nr 1/2003 av den 16 december 2002 om tillämpning av konkurrensreglerna i artiklarna 81 [EG] och 82 [EG] (EGT L 1, 2003, s. 1) har rubriken ”böter”. I punkt 2 i denna artikel föreskrivs följande:

”Kommissionen får genom beslut ålägga företag och företagssammanslutningar böter, om de uppsåtligen eller av oaktsamhet

a) överträder artikel 81 [EG] eller artikel 82 [EG] …

…

För varje företag och företagssammanslutning som deltagit i överträdelsen får böterna inte överstiga 10 % av föregående räkenskapsårs sammanlagda omsättning.

…”

*2006 års riktlinjer*

3 I punkterna 4–6, 13 och 35 i riktlinjerna för beräkning av böter som döms ut enligt artikel 23.2 a i förordning nr 1/2003 (EUT C 210, 2006, s. 2) (nedan kallade 2006 års riktlinjer) anges följande:

”4. … Böterna skall vara så stora att de är tillräckligt avskräckande, inte bara för att bestraffa de berörda företagen (specifik avskräckande verkan), utan också för att avskräcka andra företag från att agera på ett sätt som strider mot artiklarna 81 [EG] och 82 [EG] (allmän avskräckande verkan).

5. För att nå dessa mål bör kommissionen fastställa böterna på grundval av försäljningsvärdet av de varor eller tjänster som överträdelsen avser. Överträdelsens varaktighet bör också spela en viktig roll vid fastställandet av bötesbeloppet. …

6. Kombinationen av försäljningsvärdet och varaktigheten är ett lämpligt beräkningstal för att värdera överträdelsens ekonomiska betydelse och omfattningen av varje företags delaktighet i överträdelsen. …

…

13. Kommissionen fastställer grundbeloppet genom att utgå från försäljningsvärdet från de varor eller tjänster som har ett direkt eller indirekt samband med överträdelsen [(så kan till exempel ske i samband med horisontella arrangemang om fastställande av priser för en viss produkt när priset på denna produkt tjänar som grund för priset på andra produkter av antingen lägre eller högre kvalitet)] och som företaget sålt i det berörda geografiska området inom [Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES)]. …

…

35. I undantagsfall kan kommissionen på begäran beakta ett företags faktiska betalningskapacitet i en viss ekonomisk kontext och i ett samhällssammanhang. För att kommissionen skall sätta ned böterna med hänsyn till företagets faktiska betalningskapacitet räcker det inte med att ett företag har en ogynnsam ekonomisk situation eller går med förlust. Böterna kan sättas ned endast om det finns objektiva bevis för att böter som åläggs på de villkor som fastställs i riktlinjerna för beräkning av böter oåterkalleligen skulle äventyra det berörda företagets ekonomiska bärkraft och leda till att företagets tillgångar förlorade allt värde.”

**Bakgrunden till tvisten och det omtvistade beslutet**

4 Av punkterna 1–12 och 36 i den överklagade domen framgår att kommissionen i det omtvistade beslutet fann att ett visst antal företag, bland vilka klagandena ingick, hade deltagit i en enda, fortlöpande överträdelse av artikel 81.1 EG som bestod i samordnad uppdelning inom bilglassektorn av kontrakt om leverans av glasrutor till bilar eller uppsättningar av bilrutor – oftast en vindruta, en bakruta och sidorutor – till de största biltillverkarna i EES. När det gäller klagandena konstaterade kommissionen att nämnda överträdelse pågått från den 10 mars 1998 till och med den 3 september 2002 och ålade dem därför böter på 370 miljoner euro med solidariskt betalningsansvar (artikel 2 c i det omtvistade beslutet).

5 Den 28 februari 2013 antog kommissionen beslutet C(2013) 1119 final, om ändring av beslut K(2008) 6815 slutlig, vad bland annat gällde beräkningen av bötesbeloppet för klagandena. Kommissionen avsåg att med detta beslut rätta till två misstag som den ansåg sig ha begått vid nämnda beräkning. Till följd av nämnda beslut fastställdes det nya bötesbeloppet för klagandena till 357 miljoner euro, istället för det ursprungliga beloppet 370 miljoner euro.

**Förfarandet vid tribunalen och den överklagade domen**

6 Genom ansökan som inkom till tribunalens kansli den 18 februari 2009, vilken ändrades genom en skrivelse som inkom till tribunalens kansli den 15 mars 2013, väckte klagandena talan om ogiltigförklaring av det omtvistade beslutet, och åberopade därvid sex grunder. Endast den tredje, den femte och den sjätte grunden, vilka avser beräkningen av de böter som ålades klagandena, är relevanta för förevarande överklagande. Klagandena yrkade även att tribunalen skulle utöva sin obegränsade behörighet och sätta ned beloppet för de böter som ålagts klagandena, och detta i förekommande fall oberoende av grunderna för ogiltighetsförklaring.

7 Genom den överklagade domen ogillade tribunalen talan i dess helhet.

**Parternas yrkanden i målet om överklagande**

8 Klagandena har i sitt överklagande yrkat att domstolen ska

— upphäva den överklagade domen, i den del yrkandet rörande artikel 2 c i det omtvistade beslutet ogillades,

— sätta ned de böter som klagandena ålagts i artikel 2 c i det omtvistade beslutet, och

— förplikta kommissionen att ersätta rättegångskostnaderna.

9 Kommissionen har yrkat att överklagandet ska ogillas och att klagandena ska förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna.

**Prövning av överklagandet**

10 Klagandena har åberopat tre grunder till stöd för överklagandet.

*Den första grunden: Felaktig rättstillämpning vid tolkningen av punkt 13 i 2006 års riktlinjer*

Parternas argument

11 Den första grunden för överklagandet avser punkterna 217–227 i den överklagade domen. Klagandena har kritiserat tribunalen för att den fann att kommissionen haft fog för att vid fastställandet av grundbeloppet för klagandenas böter beakta försäljning som genomförts med anledning av avtal som hade ingåtts före överträdelseperioden och som inte hade omförhandlats under den perioden (nedan kallat den omtvistade försäljningen).

12 Klagandena har gjort gällande att tribunalen därmed utgått från en felaktig tolkning av begreppet ”försäljningsvärdet från de varor eller tjänster [som företaget sålt] som har ett direkt eller indirekt samband med överträdelsen”, i den mening som avses i punkt 13 i 2006 års riktlinjer. Enligt klagandena ger detta begrepp inte kommissionen rätt att beakta den omtvistade försäljningen, eftersom det är uppenbart att denna inte på något sätt kan ingå i överträdelsen, och detta även om denna överträdelse syftade till en övergripande stabilisering av den aktuella marknaden. Beaktande av denna försäljning ger följaktligen inte något ”lämpligt beräkningstal” i den mening som avses i punkt 6 i dessa riktlinjer, eftersom ett sådant beaktande innebär en övervärdering av överträdelsens ekonomiska betydelse, omfattningen av det säljande företagets delaktighet i överträdelsen, och den skada som överträdelsen har medfört.

13 Klagandena har understrukit att inga av de skäl som åberopats av tribunalen i punkt 225 i den överklagade domen, avseende hur överträdelsen har genomförts och överträdelsens syften, kan visa att den omtvistade försäljningen ingick i överträdelsen.

14 Kommissionen anser att klagandenas argument är ogrundade.

Domstolens bedömning

15 Klagandena har som första grund för överklagandet i huvudsak gjort gällande att tribunalen gjorde en felaktig rättstillämpning när den fann att kommissionen vid beräkningen av klagandenas böter kunde beakta den omtvistade försäljningen som del av ”de varor eller tjänster [som företaget sålt] som har ett direkt eller indirekt samband med överträdelsen” i den mening som avses i punkt 13 i 2006 års riktlinjer.

16 Vad gäller åläggandet av böter med stöd av artikel 23.2 i förordning nr 1/2003 har domstolen funnit att kommissionen i varje enskilt fall, och med beaktande av sammanhanget och de mål som eftersträvas med det påföljdssystem som föreskrivs i nämnda förordning, ska bedöma den inverkan som eftersträvas på det berörda företaget, bland annat genom att beakta en omsättning som återspeglar företagets faktiska ekonomiska situation under den tidsperiod då överträdelsen ägde rum (dom av den 9 juli 2015, InnoLux/kommissionen, C-231/14 P, EU:C:2015:451, punkt 46 och där angiven rättspraxis).

17 Kommissionen får vid fastställandet av bötesbeloppet ta hänsyn såväl till företagets totala omsättning, vilken ger en antydan – om än ungefärlig och ofullständig – om företagets storlek och ekonomiska styrka, som till den del av denna omsättning som härrör från de varor som är föremål för överträdelsen och som således kan ge en antydan om överträdelsens omfattning (dom av den 9 juli 2015, InnoLux/kommissionen, C-231/14 P, EU:C:2015:451, punkt 47 och där angiven rättspraxis).

18 Enligt punkt 13 i 2006 års riktlinjer ”fastställer [kommissionen] grundbeloppet genom att utgå från försäljningsvärdet från de varor eller tjänster som har ett direkt eller indirekt … samband med överträdelsen och som företaget sålt i det berörda geografiska området inom EES”. I inledningen av riktlinjerna anges i punkt 6 att ”[k]ombinationen av försäljningsvärdet och varaktigheten är ett lämpligt beräkningstal för att värdera överträdelsens ekonomiska betydelse och omfattningen av varje företags delaktighet i överträdelsen”.

19 Av detta följer att punkt 13 i 2006 års riktlinjer syftar till att som utgångspunkt för beräkningen av de böter som ska åläggas ett företag fastställa ett belopp som återspeglar överträdelsens ekonomiska betydelse och företagets relativa tyngd i överträdelsen. Även om begreppet försäljningsvärde i punkt 13 visserligen inte går så långt att det inbegriper sådan försäljning i det aktuella företaget som inte omfattas av den påstådda kartellens tillämpningsområde, skulle det emellertid strida mot det syfte som eftersträvas med denna bestämmelse att tolka detta begrepp så, att det enbart avser omsättning som hänför sig till sådan försäljning för vilken det är fastställt att den verkligen påverkades av denna kartell (dom av den 11 juli 2013, Team Relocations m.fl./kommissionen, C-444/11 P, ej publicerad, EU:C:2013:464, punkt 76, och av den 12 november 2014, Guardian Industries och Guardian Europe/kommissionen, C-580/12 P, EU:C:2014:2363, punkt 57).

20 Även om den omtvistade försäljningen, såsom klagandena har hävdat, skedde med anledning av avtal som hade ingåtts före överträdelseperioden, delar domstolen tribunalens bedömning i punkt 226 i den överklagade domen att kommissionen hade rätt att ta med denna försäljning i försäljningsvärdet med tillämpning av punkt 13 i 2006 års riktlinjer i syfte att beräkna böternas grundbelopp, på samma sätt som försäljning som skedde med anledning av avtal som ingåtts under överträdelseperioden, men som det inte visats specifikt var föremål för samordning.

21 Av punkterna 222–225 i den överklagade domen framgår att tribunalen har godtagit den beräkningsmetod som kommissionen tillämpat, efter att ha undersökt de skäl, angående hur överträdelsen har genomförts och överträdelsens syften, som kommissionen utgått ifrån för att finna att den omtvistade försäljningen kunde beaktas, eftersom den gjorde det möjligt att värdera överträdelsens ekonomiska betydelse.

22 Bland annat fann tribunalen, i punkterna 224 och 225 i den överklagade domen, att det var motiverat att beakta den omtvistade försäljningen med hänsyn till kartellens omfattning och hur den har genomförts, samt denna samverkans övergripande syfte att stabilisera marknaden, varför det inte var nödvändigt att samverkan skedde avseende varje leveransavtal för att syftet skulle uppnås. Domstolen finner härvidlag i likhet med tribunalen att under sådana förhållanden beror nödvändigheten av samverkan avseende ett specifikt leveransavtal på uppdelningen av leveranserna, det subjektiva behovet att vidta åtgärder för att bevara respektive marknadsandelar och i vilken mån varje avtal kunde medföra en betydande förändring vad gällde påtänkta allmänna leveranser från var och en av deltagarna i samverkan.

23 Tvärtemot vad klagandena har gjort gällande saknar dessa överväganden inte relevans. Den övergripande planen för kartellen bestod nämligen i en uppdelning kartelldeltagarna emellan av leveranserna av bilglas, vad gällde såväl de existerande leveransavtalen som nya avtal. Denna uppdelning avsåg följaktligen, såsom framgår av tribunalens fastställande av de faktiska omständigheterna i punkt 24 i den överklagade domen, dessa deltagares samtliga verksamheter på den berörda marknaden, vilket bland annat bekräftas av det sätt på vilket kartellen genomfördes, som inbegrep korrigerande åtgärder som beaktade de existerande leveransavtalen. Den försäljning som genomförts med anledning av avtal som ingåtts före överträdelseperioden, vilka avtal inte omförhandlats under denna period, ska således anses omfattas av tillämpningsområdet för kartellen, i enlighet med den rättspraxis som redovisats i punkt 19 i förevarande dom. Domstolen finner därför att om kommissionen inte fick ta med denna försäljning i försäljningsvärdet som beräknas med stöd av punkt 13 i 2006 års riktlinjer, skulle det resulterande bötesbeloppet inte avspegla överträdelsens ekonomiska betydelse. Följaktligen gjorde tribunalen inte någon felaktig rättstillämpning när den fann att den omtvistade försäljningen omfattades av nämnda överträdelse.

24 Överklagandet kan följaktligen inte vinna bifall på den första grunden.

*Den andra grunden: Felaktig rättstillämpning vid tolkningen av artikel 23.2 andra stycket i förordning nr 1/2003*

Parternas argument

25 Genom sin andra grund, som avser punkterna 410–423 i den överklagade domen, har klagandena kritiserat tribunalen för att den funnit att det slutliga vite som kommissionen ålagt dem inte översteg den övre gräns på 10 procent av den sammanlagda omsättningen under det räkenskapsår som föregick antagandet av det omtvistade beslutet, vilken gräns föreskrivs i artikel 23.2 andra stycket i förordning nr 1/2003 (nedan kallad det föreskrivna taket för böter).

26 Enligt klagandena gjorde därmed tribunalen en felaktig rättstillämpning när den fann att kommissionen hade rätt att vid omräkningen av denna sammanlagda omsättning, vilken är uttryckt i GBP vad gäller klagandena, använde den genomsnittliga växelkurs som Europeiska centralbanken (ECB) tillämpade för perioden mellan den 1 april 2007 och den 31 mars 2008, och inte den växelkurs som var tillämplig den dag då det omtvistade beslutet antogs, det vill säga den 12 november 2008. Det högsta bötesbelopp som kommissionen hade rätt att ålägga klagandena var begränsat till 317 547 860 euro, vilket är 39 452 140 euro lägre än det belopp som slutligen ålades klagandena.

27 För det första har klagandena gjort gällande att tribunalens tolkning inte är förenlig med syftet med det föreskrivna taket för böter i artikel 23.2 i förordning nr 1/2003, vilket är att skydda mot växelkursfluktuationer innan kommissionen antar ett beslut, det vill säga det datum då böterna blir utkrävbara.

28 Tribunalen har härvidlag felaktigt utgått från rättspraxis avseende tillämplig växelkurs för att beräkna böternas grundbelopp, vilken inte kan överföras på fastställandet av det föreskrivna taket för böter, eftersom unionslagstiftarens syfte med att införa detta tak är skilt från och självständigt i förhållande till syftet med kriterierna avseende överträdelsens allvar och varaktighet. Syftet med detta tak är just att ge ett absolut skydd mot de skadliga verkningarna av de växelkursfluktuationer som kan uppstå fram till och med datumet för antagandet av kommissionens beslut, vilket framgår av domstolens praxis, bland annat av punkt 59 i domen av den 16 november 2000, Enso Española/kommissionen (C-282/98 P, EU:C:2000:628), av punkt 89 i domen av den 16 november 2000, Sarrió/kommissionen (C-291/98 P, EU:C:2000:631), av punkt 606 i domen av den 15 oktober 2002, Limburgse Vinyl Maatschappij m.fl./kommissionen (C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P–C-252/99 P och C-254/99 P, EU:C:2002:582) och av punkt 63 i domen av den 4 september 2014, YKK m.fl./kommissionen (C-408/12 P, EU:C:2014:2153).

29 För det andra har klagandena bestritt tribunalens bedömning i punkt 418 i den överklagade domen att företagen måste bära risken för växelkursfluktuationer mellan föregående räkenskapsår och datumet för antagandet av kommissionens beslut, vilket medför betydande kostnader för företagen. Denna bedömning är inte förenlig med syftet med artikel 23.2 i förordning nr 1/2003 och har inget stöd i domstolens praxis.

30 För det tredje gjorde tribunalens tillvägagångssätt det inte möjligt att säkerställa likabehandling mellan de företag vilkas räkenskaper fastställs i andra valutor än euro och de företag vilkas räkenskaper fastställs i euro, eftersom de förstnämnda företagen löper risken att beloppet för det föreskrivna taket för böter varierar kraftigt på grund av växelkursfluktuationer, samtidigt som de sistnämnda företagen inte löper en sådan risk.

31 För det fjärde gör det tillvägagångssätt tribunalen valt det inte möjligt att garantera rättssäkerheten, eftersom detta tillvägagångssätt skapar en osäkerhet vad gäller den maximala finansiella risken för de företag vilkas bokföringsvaluta är en annan än euro.

32 Kommissionen anser att överklagandet inte kan bifallas på denna grund.

Domstolens bedömning

33 Klagandena har som andra grund för överklagandet i huvudsak kritiserat tribunalen för att den funnit att kommissionen hade rätt att vid beräkningen av det föreskrivna taket för böter använda den genomsnittliga växelkurs som var tillämplig under det räkenskapsår som föregick antagandet av det omtvistade beslutet, istället för den växelkurs som var tillämplig den dag då beslutet antogs. Klagandena har gjort gällande att tribunalen därmed missuppfattat syftet med detta föreskrivna tak, domstolens rättspraxis, principen om likabehandling och rättssäkerhetsprincipen.

34 Enligt artikel 23.2 andra stycket i förordning nr 1/2003 får böterna för varje företag och företagssammanslutning som deltagit i överträdelsen inte överstiga 10 procent av föregående räkenskapsårs sammanlagda omsättning.

35 Klagandena, vilkas omsättning under föregående räkenskapsår är uttryckt i GBP, har inte bestritt kommissionens rätt att fastställa beloppet på de böter som den beslutar om med stöd av artikel 23 i förordning nr 1/2003 i euro. I nämnda bestämmelse anges det emellertid inte något om vilken

växelkurs som ska användas vid fastställandet av det föreskrivna taket för böterna, när den sammanlagda omsättning som avses i artikel 23.2 andra stycket i förordningen uttrycks i en annan valuta än i euro.

36 Domstolen konstaterar att tribunalen, för att bedöma den metod som kommissionen använt för omräkning, har utgått från syftet med det föreskrivna taket för böter, såsom detta fastställdes av domstolen i punkterna 281 och 282 i domen av den 28 juni 2005, Dansk Rørindustri m.fl./kommissionen (C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P–C-208/202 P och C-213/02 P, EU:C:2005:408), vilken tribunalen hänvisade till i punkt 414 i den överklagade domen, och att klagandena inte kritiserade tribunalen på denna punkt. Detta syfte är att undvika att företag åläggs sådana bötesbelopp som det kan förutses att företagen inte kan erlägga, med hänsyn till deras storlek, som fastställs, om än endast ungefärligt och ofullständigt, mot bakgrund av deras totala omsättning.

37 Av domstolens praxis framgår således att det sätts en absolut beräkningsbar övre gräns för det bötesbelopp som kan åläggas ett företag. Därmed är det möjligt att i förväg fastställa det högsta tillåtna bötesbelopp som ett givet företag kan åläggas (se, för ett liknande resonemang, dom av den 9 juli 2015, InnoLux/kommissionen, C-231/14 P, EU:C:2015:451, punkt 48 och där angiven rättspraxis).

38 Mot bakgrund av detta syfte kan tribunalen inte kritiseras för att den i punkt 415 i den överklagade domen fann att det i princip är med hänvisning till den ekonomiska verkligheten – såsom denna kom till uttryck under det räkenskapsår som föregick antagandet av beslutet att ålägga böter för överträdelsen av artikel 81 EG – som den övre gräns som följer av artikel 23.2 andra stycket i förordning nr 1/2003 ska fastställas.

39 Som generaladvokaten har påpekat i punkt 51 i sitt förslag till avgörande, är denna slutsats i överensstämmelse med unionslagstiftarens val att använda omsättningen under det sista avslutade räkenskapsåret som föregick det beslut i vilket böternas belopp fastställs, såsom, i princip, det referensvärde som kan fastställas i förväg vilket bäst kan avspegla företagets betalningsförmåga vid den tidpunkt då det av kommissionen hålls ansvarigt för överträdelsen och då företaget åläggs böter av kommissionen.

40 I motsats till vad klagandena har hävdat finner domstolen att detta val även motiverar användandet av den växelkurs som var tillämplig under denna period vid omvandlingen av detta referensvärde, när referensvärdet uttrycks i en annan valuta än euro.

41 Vad för det första gäller bedömningen av ett företags betalningsförmåga är det i överensstämmelse med unionslagstiftarens val att härvidlag inte utgå från växelkursen vid tidpunkten för antagandet av beslutet om påförande av böter, utan från den genomsnittliga växelkursen under det räkenskapsår som föregick antagandet av detta beslut, eftersom det sistnämnda bättre avspeglar den ekonomiska verkligheten såsom denna kom till uttryck under detta räkenskapsår.

42 Det är härvidlag, i motsats till vad klagandena har hävdat, inte möjligt att av domstolens praxis dra slutsatsen att domstolen – vid omvandlingen av den övre gränsen för böterna – funnit att det är nödvändigt att använda den växelkurs som var tillämplig vid tidpunkten för antagandet av beslutet att påföra böterna. Tvärtom bekräftar denna rättspraxis i huvudsak tribunalens slutsats i punkt 415 i den överklagade domen, nämligen att det vid bedömningen av den ekonomiska verkligheten, såsom denna kom till uttryck under en viss tidsperiod, är logiskt att använda de växelkurser som var tillämpliga under denna period. I motsatt fall skulle nämligen bedömningen av den ekonomiska verkligheten med nödvändighet bli felaktig genom beaktande av omständigheter som är ovidkommande och slumpartade, exempelvis utvecklingen av växelkurserna under en senare period än detta räkenskapsår (se, analogt, dom av den 16 november 2000, Sarrió/kommissionen, C-291/98 P, EU:C:2000:631, punkterna 86 och 88).

43 För det andra uppfyller den omvandlingsmetod som tribunalen godtog i punkt 416 i den överklagade domen kravet på att det föreskrivna taket för böter ska vara förutsebart – ett krav som det erinrats om i punkt 37 i förevarande dom – eftersom denna metod bygger på en växelkurs som det är möjligt att erhålla kännedom om innan kommissionen antar beslutet att påföra böterna, och som gör det möjligt att fastställa den övre gränsen för dessa böter i förväg.

44 Vad för det tredje gäller klagandenas påstående att tribunalen missuppfattat syftet med det föreskrivna taket för böter, på så sätt att detta tak syftar till att ge ett absolut skydd mot de skadliga verkningarna av de växelkursfluktuationer som kan uppstå fram till och med datumet för antagandet av beslutet att påföra böterna, kan detta påstående inte godtas.

45 Såsom generaladvokaten har understrukit i punkt 55 i sitt förslag till avgörande, utgör ett sådant skydd inte något självständigt syfte för det föreskrivna taket för böter, utan snarare en delaspekt av det skydd som detta tak erbjuder mot orimligt höga och oproportionerliga böter (se, analogt, dom av den 28 juni 2005, Dansk Rørindustri m.fl./kommissionen, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P–C-208/02 P och C-213/02 P, EU:C:2005:408, punkt 281). Vad gäller syftet med det föreskrivna taket för böter kan klagandena således inte med framgång åberopa den rättspraxis som redovisats i punkt 28 i förevarande dom. Förvisso medges i rättspraxis vad gäller omvandlingen av försäljningsvärdet vid fastställandet av böternas grundbelopp att det föreskrivna taket för böter begränsar eventuella skadliga följder av valutakursförändringar. Emellertid följer det inte av denna rättspraxis vare sig att detta tak utgör ett absolut skydd mot sådana fluktuationer, eller att den korrekta växelkursen för fastställandet av nämnda tak är den som är tillämplig vid tidpunkten för antagandet av beslutet att påföra böterna.

46 Vad gäller de påstådda effekterna av växelkursfluktuationerna på nivån för det föreskrivna taket för böter omvandlat till euro, konstaterar domstolen att klagandena inte har anfört någon omständighet som visar att tribunalen drog en felaktig slutsats när den i punkt 415 i den överklagade domen fann att den metod som kommissionen använt för att beräkna det föreskrivna taket för böterna utgör en begränsning för eventuella skadliga följder av sådana förändringar. Av punkt 42 i förevarande dom framgår att en sådan metod, som bygger på ett genomsnitt av de historiska tillämpliga växelkurserna under det räkenskapsår som föregick antagandet av beslutet att påföra böterna och inte på den växelkurs som var tillämplig vid tidpunkten för detta beslut, till sin natur tenderar att neutralisera effekterna av sådana fluktuationer på nivån för det föreskrivna taket för böter fram till dagen för antagandet av nämnda beslut. Klagandenas argument kan härvidlag inte godtas, eftersom en omvandlingsmetod som bygger på växelkursen en viss dag med nödvändighet är slumpmässig och osäker till sin natur, till skillnad från den metod som tribunalen slagit fast.

47 Tribunalen gjorde således inte någon felaktig rättstillämpning när den i punkt 416 i den överklagade domen fann att den omvandlingsmetod som kommissionen använt för att beräkna det föreskrivna taket för böterna var förenligt med syftet med detta tak.

48 Vidare kan klagandena inte med framgång åberopa omständigheten att de företag vilkas redovisning upprättas i en annan valuta än euro behandlas olika jämfört med de företag vilkas redovisning anges i euro på grund av att de förstnämnda företagen utsätts för en växelkursrisk. Eftersom klagandena inte har bestritt att de böter de åläggs kan fastställas i euro, är det oundvikligt att de utsätts för valutakursfluktuationer. Domstolen delar härvidlag tribunalens bedömning i punkt 418 i den överklagade domen att valutakursförändringarna utgör en slumpmässig faktor som kan medföra såväl för- som nackdelar. De företag som har en del av sin försäljning på exportmarknaderna stöter vanligtvis på denna risk i sin affärsverksamhet, och att det föreligger en sådan risk innebär inte i sig att ett bötesbelopp, som lagenligt fastställts med hänsyn till överträdelsens svårighetsgrad och hur länge den pågått, är olämpligt.

49 Vad vidare gäller klagandenas argument om tribunalens påstådda åsidosättande av rättssäkerhetsprincipen vilar detta, såsom har fastslagits i punkt 46 i förevarande dom, på den felaktiga premissen att den beräkningsmetod som tribunalen godtagit utsatt klagandena för risken att nivån på det föreskrivna taket för böter varierar på grund av de växelkursfluktuationer som förekommit mellan slutet på det föregående räkenskapsåret och datumet för det omtvistade beslutet.

50 Dessa argument kan således inte godtas.

51 Av det ovanstående följer att tribunalen inte gjorde någon felaktig rättstillämpning när den i punkt 421 i den överklagade domen fann att kommissionen hade rätt att beräkna det föreskrivna taket för böter på grundval av klagandenas sammanlagda omsättning under föregående räkenskapsår, omvandlad till euro genom användning av den genomsnittliga tillämpliga växelkursen under detta räkenskapsår.

52 Överklagandet kan följaktligen inte vinna bifall på den andra grunden.

*Den tredje grunden: Tribunalen har åsidosatt principen om likabehandling och proportionalitetsprincipen, samt underlåtit att använda sig av sin obegränsade behörighet*

Parternas argument

53 Klagandenas tredje grund riktar sig mot punkterna 396–402, 434, 438 och 440–444 i den överklagade domen, och består av två delgrunder.

54 Genom den första delgrunden har klagandena gjort gällande att tribunalen gjorde en felaktig rättstillämpning genom att tillämpa principen om likabehandling och proportionalitetsprincipen på ett oriktigt sätt när tribunalen underkände klagandenas grund att de böter de påförts av kommissionen proportionellt sett är mer betungande än de som påförts andra deltagare i kartellen, på grund av att klagandenas verksamhet är mindre diversifierad.

55 Tribunalen beaktade således inte klagandenas argument att när de skadliga konsekvenserna av böterna för ett företag är oproportionerliga jämfört med de böter som påförts andra som beslutet riktar sig till, såsom visas av böternas procentuella andel av dessa företags årliga omsättning, ska kommissionen säkerställa att proportionalitetsprincipen och principen om likabehandling iakttas. I förevarande mål var denna omständighet förutsebar vid tidpunkten för antagandet av det omtvistade beslutet, såsom visas av den rapport från ett konsultföretag som ingetts till tribunalen. Tribunalen har härvidlag missförstått syftet med denna rapport, vilken inte ingetts som bevisning för omständigheter som förelåg efter antagandet av det omtvistade beslutet, utan som bevisning för omständigheten att påförandet av klagandena av ett betydande bötesbelopp hade en oproportionerlig verkan, och medförde en allvarlig försämring av de sistnämndas finansiella situation, jämfört med övriga deltagare i kartellen.

56 Dessutom missförstod tribunalen klagandenas argument att kommissionen inte borde ha beaktat en eventuellt svår ekonomisk situation för företag som är sämre anpassade till marknadens villkor, utan borde istället ha beaktat vilken verkan betydande böter kunde ha på dessa företags ekonomiska situation, och särskilt för de företag vilkas verksamhet är minst diversifierad.

57 Slutligen tog tribunalen inte hänsyn till att argument som motsvarar klagandenas argument hade beaktats av såväl kommissionen, i föregående beslut, som tribunalen, bland annat i domen av den 12 december 2012, Novácke chemické závody/kommissionen (T-352/09, EU:T:2012:673).

58 Genom den tredje grundens andra delgrund har klagandena gjort gällande att tribunalen gjort en felaktig rättstillämpning när den avstod från att använda sin obegränsade behörighet, i den utsträckning som krävs, för att åtgärda skillnaden i behandlingen av klagandena jämfört med andra

deltagare i den överträdelse som föranlett det omtvistade beslutet. Klagandena har anfört att tribunalen vid tillämpningen av denna obegränsade behörighet borde ha beaktat de finansiella svårigheter som betalningen av böterna skulle orsaka klagandena, utan att det, såsom tribunalen fann i punkt 443 i den överklagade domen, krävdes att dessa svårigheter utgjorde exceptionella omständigheter. Det räcker att dessa omständigheter kan ha en betydande påverkan på klagandena, så att de särbehandlas jämfört med andra deltagare i denna överträdelse, för att dessa omständigheter ska medföra en korrigering av bötesbeloppet.

59 Kommissionen anser att överklagandet inte kan bifallas på denna grund.

Domstolens bedömning

60 Genom denna grunds första delgrund har klagandena i huvudsak kritiserat tribunalen för att den vid sin lagenlighetsprövning av det omtvistade beslutet i enlighet med artikel 263 FEUF tillämpat principen om likabehandling och proportionalitetsprincipen på ett oriktigt sätt. Enligt klagandena krävde dessa principer att tribunalen fann att kommissionen vid fastställandet av böternas belopp borde ha beaktat den uppenbart mer skadliga effekten av de böter som ålades klagandena jämfört med dem som ålades övriga deltagare i kartellen, på grund av att klagandenas verksamhet är mindre diversifierad, vilket visar sig i skillnaden i den procentuella andel som böterna utgör av de berörda företagens sammanlagda omsättning.

61 Vad gäller de uppgifter som fanns i den rapport från konsultföretaget som nämns i punkt 400 i den överklagade domen, framgår det av punkt 401 i den domen att det huvudsakligen var de skäl som hade redovisats i punkterna 274 och 275 i domen som föranlett tribunalen att anse att dessa uppgifter inte skulle beaktas vid prövningen av böternas lagenlighet. Dessa skäl var att rapporten handlade om klagandenas ekonomiska utveckling efter antagandet av det omtvistade beslutet och att denna rapport därmed inte under några omständigheter kunde påverka detta besluts lagenlighet inom ramen för prövningen i enlighet med artikel 263 FEUF.

62 Förvisso har klagandena underförstått åberopat en missuppfattning av denna bevisning, bland annat genom att hänvisa till en påstådd missuppfattning från tribunalens sida av syftet med denna rapport. Enbart en anspelning på en sådan missuppfattning uppfyller emellertid inte de krav som ställs upp i domstolens praxis enligt vilken det i ett överklagande klart ska anges vilken bevisning som tribunalen skulle ha missuppfattat och klagandena ska visa vilka fel i den gjorda analysen som enligt dem skulle ha orsakat denna missuppfattning hos tribunalen (se, för ett liknande resonemang, dom av den 7 januari 2004, Aalborg Portland m.fl./kommissionen, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P och C-219/00 P, EU:C:2004:6, punkt 50).

63 Vad därefter gäller argumentet avseende avsaknaden av hänsyn till den procentuella andel som de böter som ålagts klagandena utgjorde av deras sammanlagda omsättning jämfört med andra som det omtvistade beslutet riktar sig till och den påstådda skillnad i behandling som följer av detta, konstaterar domstolen att tribunalen bemött detta argument i punkterna 397–399 i den överklagade domen, i motsats till vad klagandena har gjort gällande.

64 I synnerhet delar domstolen tribunalens bedömning i punkt 398 i den överklagade domen att det inte strider mot proportionalitetsprincipen och principen om likabehandling att en tillämpning av den i punkt 13 i 2006 års riktlinjer föreskrivna metoden för beräkning av böternas grundbelopp medför att ett företag vars verksamhet är mer inriktad än andra företags på försäljning av varor eller tjänster som direkt eller indirekt är kopplade till överträdelsen åläggs böter som motsvarar en andel av dess sammanlagda omsättning som är större än vad de ålagda böterna motsvarar för vart och ett av övriga företag. Tribunalen konstaterade att denna beräkningsmetod, som inte bygger på de berörda företagens samlade omsättning, med nödvändighet medför att det uppstår skillnader mellan dessa företag vad gäller förhållandet mellan denna omsättning och beloppen för de böter de åläggs.

65 Såsom tribunalen konstaterade i punkt 397 i den överklagade domen framgår det emellertid av domstolens praxis att kommissionen när den fastställer böternas belopp inte är skyldig att säkerställa att de slutliga bötesbeloppen för de berörda företagen återspeglar de skillnader som finns beträffande företagens totala omsättning för det fall den bötfäller flera företag som är inblandade i samma överträdelse (dom av den 28 juni 2006, Dansk Rørindustri m.fl./kommissionen, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P–C-208/02 P och C-213/02 P, EU:C:2005:408, punkt 312).

66 Vad gäller klagandenas påstående om att principen om likabehandling har åsidosatts – om det antas att denna invändning syftar till att göra gällande att kommissionen borde ha avstått från att använda denna metod, och i klagandenas fall borde ha satt ned deras böter på grund av att deras verksamhet är mindre diversifierad – konstaterar domstolen följande. I likhet med vad generaladvokaten har påpekat i punkt 100 i sitt förslag till avgörande, finner domstolen att skillnaden vad gäller hur stor procentuell andel av omsättningen böterna utgjorde för de olika berörda företagen inte i sig kan utgöra ett tillräckligt motiv för att kommissionen skulle avstå från att använda den beräkningsmetod som kommissionen själv fastställt. I annat fall skulle nämligen de minst diversifierade företagen gynnas, på grundval av kriterier som saknar relevans vad gäller överträdelsens svårighetsgrad och hur länge den pågått. I fråga om fastställelse av bötesbeloppet får kommissionen inte, genom att tillämpa olika beräkningsmetoder, diskriminera mellan de företag som deltagit i ett avtal eller i ett samordnat förfarande som strider mot artikel 101.1 FEUF (se, för ett liknande resonemang, dom av den 19 juli 2012, Alliance One International och Standard Commercial Tobacco/kommissionen, och kommissionen/Alliance One International m.fl., C-628/10 P och C-14/11 P, EU:C:2012:479, punkt 58 och där angiven rättspraxis).

67 Vad gäller klagandenas argument angående vilka följder ett stort bötesbelopp kan få för deras ekonomiska situation, kan det konstateras att domstolen vid upprepade tillfällen har slagit fast att kommissionen inte är skyldig att beakta det berörda företagets ekonomiska situation när den fastställer bötesbeloppet, eftersom en sådan skyldighet skulle medföra att de företag som var minst anpassade till marknadsvillkoren gavs en oberättigad konkurrensfördel (dom av den 10 maj 2007, SGL Carbon/kommissionen, C-328/05 P, EU:C:2007:277, punkt 100 och där angiven rättspraxis).

68 Slutligen kan klagandena inte med framgång åberopa att kommissionen har tagit sådana hänsyn i andra beslut. Enligt domstolens fasta praxis utgör nämligen kommissionens tidigare beslutspraxis inte den rättsliga ramen för åläggande av böter på konkurrensområdet (dom av den 23 april 2015, LG Display och LG Display Taiwan/kommissionen, C-227/14 P, EU:C:2015:258, punkt 67 och där angiven rättspraxis).

69 Under dessa omständigheter kan den tredje grundens första del inte godtas.

70 Genom den tredje grundens andra del har klagandena gjort gällande att tribunalen på ett otillräckligt sätt har använt sig av den obegränsade behörighet den tilldelas i artikel 261 FEUF jämförd med artikel 31 i förordning nr 1/2003, när den inte satte ned bötesbeloppet i syfte att säkerställa likabehandling av deltagarna i kartellen.

71 Enligt de bestämmelser som nämns i föregående punkt är tribunalen behörig att, utöver att enbart göra en lagenlighetsprövning av de böter som kommissionen fastställt, även ersätta den bedömning som gjorts av kommissionen med sin egen bedömning, och följaktligen upphäva, nedsätta eller höja de böter eller viten som påförts (se, för ett liknande resonemang, dom av den 21 januari 2016, Galp Energía España m.fl./kommissionen, C-603/13 P, EU:C:2016:38, punkt 75 och där angiven rättspraxis).

72 Däremot ankommer det inte på domstolen, när den prövar rättsfrågor i ett mål om överklagande, att av skälighetshänsyn ändra den bedömning som tribunalen med stöd av sin obegränsade behörighet har gjort av det bötesbelopp som ett företag har ålagts på grund av att det har överträtt unionsrätten (dom av den 18 juli 2013, Schindler Holding m.fl./kommissionen, C-501/11 P, EU:C:2013:522, punkt 164 och där angiven rättspraxis).

73 Det är endast om domstolen bedömer att böterna inte endast är olämpliga utan även är så överdrivet höga att de är oproportionerliga som den kan slå fast att tribunalen, genom att fastställa ett olämpligt bötesbelopp, har gjort sig skyldig till felaktig rättstillämpning (dom av den 18 juli 2013, Schindler Holding m.fl./kommissionen, C-501/11 P, EU:C:2013:522, punkt 165 och där angiven rättspraxis).

74 Av punkterna 433, 438 och 441 i den överklagade domen framgår vad gäller påståendet att de böter som ålagts klagandena var oproportionerliga att tribunalen med tillämpning av sin obegränsade behörighet har undersökt klagandenas argument avseende, för det första, att klagandenas mindre diversifierade verksamhet innebar att dessa böter påverkade deras finansiella situation mer än de böter som ålagts de andra berörda företagen, och, för det andra, att nämnda böter fått till följd att klagandenas finansiella situation försämrats. I detta sammanhang beaktade tribunalen uppgifterna i den rapport från konsultföretaget som nämns i punkt 55 i förevarande dom.

75 Vad beträffar det första argumentet framgår det av punkt 64 i förevarande dom att domstolen delar tribunalens bedömning i punkt 438 i den överklagade domen att de omständigheter som klagandena åberopat, även om dessa antas skulle vara styrkta, saknar relevans för prövningen av huruvida böterna var proportionerliga.

76 Angående det andra argumentet framgår det av punkterna 441 och 442 i den överklagade domen att tribunalen med rätta fann att förekomsten av eventuella ekonomiska svårigheter i sig endast under exceptionella omständigheter kan motivera en nedsättning av böterna. Såsom tribunalen konstaterade i punkt 441 i den överklagade domen skulle ett automatiskt beaktande av sådana svårigheter innebära att de böter som kommissionen ålägger företag i enlighet med artikel 23.2 i förordning nr 1/2003 skulle förlora sin avskräckande verkan.

77 Tvärtemot vad klagandena har hävdat fann således tribunalen inte att utövandet av dess obegränsade behörighet endast kunde ske under exceptionella omständigheter. Vad tribunalen fann var istället att en nedsättning av böterna på grund av påstådda ekonomiska svårigheter endast kunde ske om dessa svårigheter var av exceptionell karaktär. I punkterna 434 och 443 i den överklagade domen fann tribunalen, på grundval av de uppgifter den hade tillgång till, att detta inte var fallet i det aktuella målet.

78 Eftersom den tredje grundens andra del således dels utgår från en felaktig tolkning av den överklagade domen, dels syftar till att få till stånd en omprövning av tribunalens bedömning av de faktiska omständigheterna, vilket det inte ankommer på domstolen att göra i ett mål om överklagande, ska denna delgrund underkännas.

79 Av det ovanstående följer att den tredje grunden delvis inte kan tas upp till prövning och i övrigt inte kan leda till bifall för överklagandet.

80 Inte någon av de tre grunder som klagandena har åberopat kan leda till bifall för överklagandet. Det ska därför ogillas i sin helhet.

## Rättegångskostnader

81 Enligt artikel 184.2 i domstolens rättegångsregler ska domstolen besluta om rättegångskostnaderna när överklagandet ogillas. Enligt artikel 138.1 i samma rättegångsregler, som är tillämplig i mål om överklagande med stöd av artikel 184.1 i dessa regler, ska tappande part förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna, om detta har yrkats. Kommissionen har yrkat att klagandena ska förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna. Eftersom klagandena har tappat målet ska de förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna i detta mål om överklagande.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (fjärde avdelningen) följande:

1) **Överklagandet ogillas.**

2) **Pilkington Group Ltd, Pilkington Automotive Ltd, Pilkington Automotive Deutschland GmbH, Pilkington Holding GmbH och Pilkington Italia SpA ska ersätta rättegångskostnaderna.**

Underskrifter